

Қазақстан Республикасының
Экология және табиғи ресурстар
министрлігі
«Қазгидромет» Республикалық
Мемлекеттік кәсіпорны

ҚАЗАҚСТАН ТЕРРИТОРИЯСЫНДАҒЫ ОРТАША АЙЛЫҚ АУА
ТЕМПЕРАТУРАСЫ ЖӘНЕ АЙЛЫҚ ЖАУЫН-ШАШЫН
МӨЛШЕРІНІҢ АНОМАЛИЯСЫ: 2025 ЖЫЛДЫҢ
ҚЫРКҮЙЕК АЙЫНА АРНАЛҒАН
АЙЛЫҚ БЮЛЛЕТЕНІ

Астана, 2025

КІРІСПЕ

Өңірлік климатты зерттеу және оның өзгеруінің тұрақты мониторингі «Қазгидромет» РМК Қазақстанның ұлттық гидрометеорологиялық қызметінің басым міндеттерінің бірі болып табылады. «Қазгидромет» РМК Қазақстан аумағы бойынша ауаның орташа айлық температурасының және атмосфералық жауын-шашынның айлық мөлшерінің ауытқуларын бағалау келтірілген ай сайынғы бюллетеньдерді шығаруды жүзеге асырады.

Бюллетеньді дайындау үшін «Қазгидромет» РМК метеорологиялық мониторинг желісіндегі бақылау деректері: 1941 жылдан бергі кезеңде ауаның орташа айлық температурасының және жауын-шашынның айлық жиынтығының қатары пайдаланылады.

Жер бетіндегі ауаның орташа айлық температурасының және жауын-шашынның айлық жиынтықтарының аномалиялары нормаға қатысты – ағымдағы климаттың аномалиясы дәрежесін мониторингілеу үшін базалық ретінде Дүниежүзілік метеорологиялық ұйым ұсынған 1991–2020 жыл кезеңіне есептелген орташа көпжылдық мәндерге қатысты анықталды. Ауа температурасының ауытқулары байқалған мәннің нормадан ауытқуы ретінде есептеледі. Жауын-шашын мөлшерінің ауытқулары норманың пайызында, яғни түскен жауын-шашын мөлшерінің норманың тиісті мәніне пайыздық қатынасы ретінде ұсынылады.

Климаттық экстремумдарды сипаттау үшін карталар келтіріледі, онда әрбір станция үшін 1941 жылдан бастап ағымдағы жылға дейінгі кезеңде қаралатын айнымалы уақыт қатарындағы ағымдағы мәннен аспаудың эмпирикалық ықтималдығының ауқымы көрсетіледі (аспаудың эмпирикалық ықтималдығы – бұл ағымдағы мәннен кіші немесе оған тең уақытша қатар мәндерінің үлесі). Егер айнымалының ағымдағы мәнінен аспау ықтималдығы шекті диапазондарға түссе (0–5 % немесе 95–100 %), онда бұл мән 1941 жылдан бастап 5 % жағдайдан көп емес болған. Егер ауа температурасының ағымдағы мәнінен аспау ықтималдығы 0–5% диапазонда болса, бұл осы жерде байқалған өте төмен температураны көрсетеді, егер 95–100 % диапазонда болса, онда керісінше, өте жоғары температураны сипаттайды. Егер жауын-шашын мөлшерін қарастыратын болсақ, онда бірінші жағдайда бұл олардың өте аз мөлшерін, екіншісінде жауын-шашынның тым көп мөлшерін көрсетеді.

Шығарылымға жауапты:

Н. Абдолла – FЗО КЗБ жетекші инженері

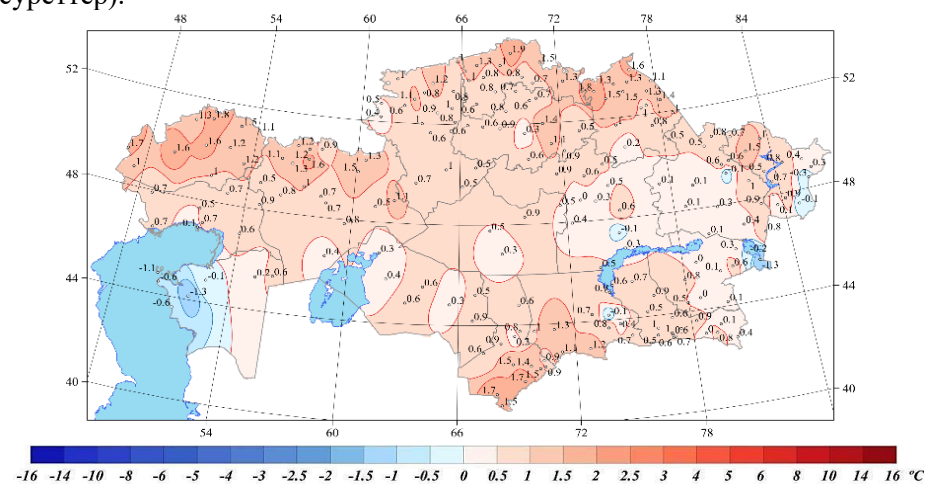
Е. Аманулла – FЗО КЗБ жетекші ғылыми қызметкері

ОРТАША АЙЛЫҚ АУА ТЕМПЕРАТУРАСЫНЫҢ АНОМАЛИЯЛАРЫ

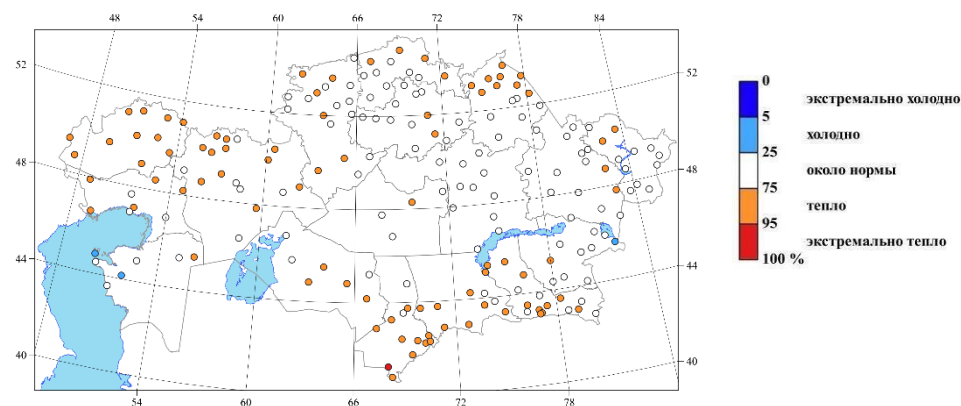
Қыркүйек айында Қазақстан аумағының басым бөлігінде ауа температурасының әлсіз оң аномалиялары байқалды, тек оңтүстік-батыс, шығыстың таулы және тау бөктерлі аудандарында айтарлықтай теріс аномалиялар тіркелді.

Оң аномалиялар 1,1 °C-тан бастап еліміздің солтүстік, солтүстік-шығыс және оңтүстік өңірлерінде, Батыс Қазақстан облысында, Ақтөбе облысының солтүстік және шығыс бөліктерінде, сондай-ақ Шығыс Қазақстан облысының солтүстігінде кей жерлерде байқалды. Еліміздің көптеген өңірлерінде ауа температурасының аномалиялары 75–95 % аспау ықтималдылығымен «жылы» градациясына кірді. Түркістан облысындағы Шардара метеостанциясында ауа температурасының ауытқуы 95–100 % аспау ықтималдылығымен «экстремалды жылы» градациясына кірді.

Маңғыстау облысының батысында және Жетісу облысының шығысында айтарлықтай теріс аномалиялар (-1 °C-тан төмен) байқалды. Осы аудандарда орналасқан кейбір метеостанцияларда ауа температурасының жоғарыламау ықтималдығы 5–25 % құрады (1–2-суреттер).

1 – сурет. 1991–2020 жылдардағы базалық кезеңге қатысты есептелген 2025 жылғы қыркүйектегі орташа айлық ауа температурасының (°C) аномалияларының кеңістіктік таралуы

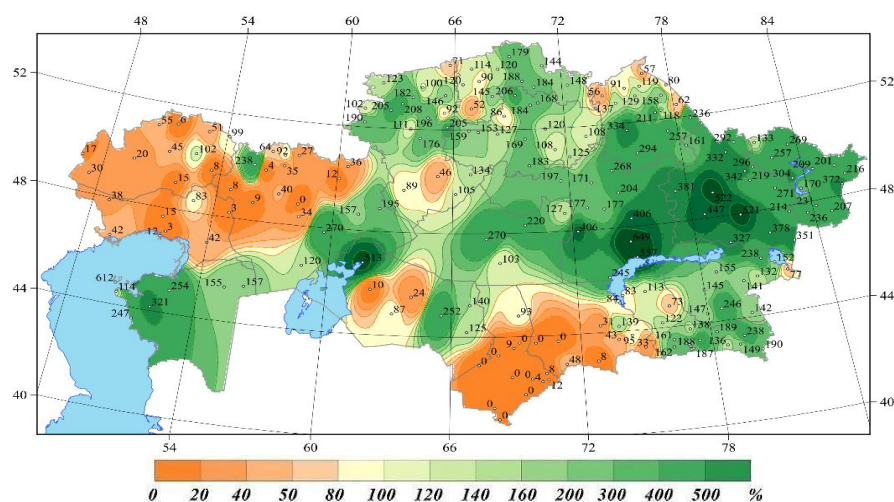
2 – сурет. 1941–2025 жылдардағы кезеңге сәйкес есептелген 2025 жылғы қыркүйектегі ауа температурасының аспау ықтималдығының кеңістіктік таралуы

АТМОСФЕРАЛЫҚ ЖАУЫН-ШАШЫННЫҢ АЙЛЫҚ МӨЛШЕРІ

Қыркүйек айында ел аумағының басым бөлігінде атмосфералық жауын-шашынның артық мөлшері байқалды (3-сурет). Жауын-шашын мөлшері нормдан 120 %-дан астамы еліміздің шығыс және орталық өңірлерінде, солтүстік, оңтүстік-батыс және оңтүстік-шығыс өңірлерінің басым бөлігінде, сондай-ақ Ақтөбе облысының солтүстік-батысы мен оңтүстік-шығысының кей жерлерінде тіркелді.

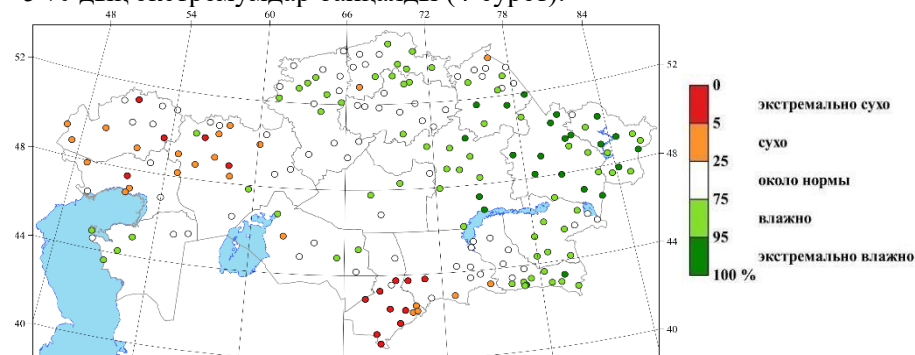
Жауын-шашынның жергілікті артық мөлшері Маңғыстау облысының батысында, Қарағанды және Абай облыстарында, Павлодар облысының оңтүстігінде, Шығыс Қазақстан облысының қиыр шығысында, сондай-ақ Арал маңының солтүстігінде норманың 321– 649 %-на дейін жетті.

Елдің шығыс бөлігінде орналасқан 23 метеостанцияда жауын-шашын 95–100 % аспау ықтималдылығымен «экстремалды ылғалды» градациясына енді (4-сурет). Олардың ішінде Шығыс Қазақстан, Павлодар және Абай облыстарында орналасқан алты метеостанцияда атмосфералық жауын-шашынның айлық мөлшері бойынша рекордтар жаңартылды (1-кесте).

3-сурет. 2025 жылғы қыркүйектегі атмосфералық жауын-шашын мөлшерінің кеңістіктік таралуы (1991-2020 жж. кезеңге есептелген нормадан % бойынша)

Жауын-шашын тапшылығы нормадан 80%-дан төмен деңгейде негізінен еліміздің батыс, солтүстік-батыс және оңтүстік өңірлерінде, ал кей жерлерде оңтүстік-батыста байқалды. Батыс Қазақстан облысының солтүстігі мен шығысында, Атырау облысының оңтүстігінде, Ақтөбе облысының батысында, Қызылорда облысының орталығында, сондай-ақ Түркістан және Жамбыл облыстарының оңтүстік-шығысында жауын-шашын мөлшері норманың 10 %-ынан аз болды. Түркістан облысының оңтүстігінде, Жамбыл облысының шығысында және Ақтөбе облысының орталығында орналасқан 11 метеостанцияның деректері бойынша ай бойы жауын-шашын тіркелмеді. Аталған өңірлерде орналасқан метеостанцияларда «экстремалды құрғақ» градациясына сәйкес келетін 5 %-дық экстремумдар байқалды (4-сурет).

4-сурет. 2025 жылғы қыркүйектегі атмосфералық жауын-шашын мөлшерінің аспау ықтималдылығының кеңістіктік таралуы. Бқтималдықтар 1941–2025 жылдар кезеңіне сәйкес есептелген

1-кесте. 2025 жылғы қыркүйек айында түскен жауын-шашын мөлшерінің рекордтық көрсеткіштері

№	Метеостанция	Облыс	Жауын-шашынның айлық мөлшерінің жаңа рекорды, мм	Жауын-шашынның айлық жиынтығының бұрынғы рекорды, мм
1	Аягөз	Абай	62,2	58,3 (1986 ж.)
2	Қарауыл	Абай	74,6	52,1 (1992 ж.)
3	Ұржар	Абай	74,8	74,1 (2009 ж.)
4	Шар	Абай	57,4	55,2 (1975 ж.)
5	Теректі	Шығыс-Қазақстан	89,2	81,5 (2023 ж.)
6	Екібастұз	Павлодар	58,4	50,7 (2023 ж.)